

Kommunförvaltningen

Tjänsteskrivelse

Dnr: Ks 2016/178

Martin Jungmann
Förvaltningsjurist

Betänkandet "Låt fler forma framtiden" del A och B (SOU 2016:5)

2014 kom ett utredningsdirektiv utifrån ett behov av att utveckla den svenska demokratimodellen i takt med att samhället utvecklas. Betänkandet "Låt fler forma framtiden" (2016:5) är nu ute på remiss.

Vellinge kommun har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på rubricerat betänkande.

Vellinge kommun beaktar redan idag i viss mån möjligheten till demokratisk delaktighet och inflytande genom olika aktiviteter med medborgarna.

Inledningsvis bedömer Vellinge kommun att utredarna följt de mål som getts genom kommittédirektiv "Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet". Vidare anser Vellinge kommun att utredningen har gett svar på viktiga demokratiska frågor och kommer med bra förslag vad gäller medborgarnas inflytande och möjligheter att påverka politiska beslut mellan valen. Förslaget om en utredning med uppgift att sammanställa kunskap om hur maktförhållandena i det svenska samhället har förändrats sedan millenniumskiftet vitsordas särskilt. I övrigt anför kommunen följande synpunkter:

Kapitel 3: Om delaktighet och jämlikt inflytande

3.6.1 Nytt mål för demokratipolitiken

Utredningens förslag: Målet för demokratipolitiken ersätts med följande mål: En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande. Målsättningen med en hållbar demokrati uppnås genom specifika delmål.

Vellinge kommun tillstyrker förslaget.

POST 235 81 Vellinge
BESÖK Norrevångsgatan 3
TELEFON 040-42 50 00
FAX 040-42 51 49
E-POST vellinge.kommun@vellinge.se
WEBB Vellinge.se

BANKGIRO 5896-1467
ORG. NR 212000-1033

Kapitel 5: Valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen

5.5.1 Insatser för ett jämlikt politiskt deltagande.

Utredningens förslag: I syfte att skapa jämlika förutsättningar för ett aktivt deltagande bör regeringen utöka stödet till organisationer i det civila samhället som arbetar med att öka det politiska deltagandet. Regeringens satsning på lokala resurscenter kan ha en viktig betydelse för demokratiutvecklingen och för att denna insats ska kunna påverka den politiska jämlikheten ska satsningen utökas och omfatta fler organisationer och stadsdelar.

Vellinge kommun tillstyrker förslaget.

Kapitel 6: De politiska partierna

6.8.4 Gör en bred översyn av partistödet och ledamotsstödet.

Utredningens förslag: En förnyad översyn av partistödet och ledamotsstödet bör genomföras. Syftet med översynen bör vara att klargöra hur de olika stöden fördelas, i vilken mån de olika formerna av partistöd används på ett ändamålsenligt sätt och om det finns skäl att göra förändringar eller förtydligande i gällande regelverk.

Vellinge kommun tillstyrker förslaget dock bör utredningen föranledas av en genomlysning av tidigare lagändringar vad gäller partistöd och ledamotsstöd.

Kapitel 7: De förtroendevalda och den sociala representativiteten

7.6.1 Jämställdheten i kommunala organ och i kommunala bolagsstyrelser

Vellinge Kommun vill framhålla att det är de politiska partierna som förfogar över sin nomineringsprocess och därmed de enskilda partiernas uppgift att arbeta för jämställdhet i alla politiskt tillsatta organ och bolagsstyrelser.

7.6.2 Uppföljning av den sociala representativiteten och förtroendevaldas villkor i den nationella och lokala politiken.

Utredningens förslag: Den sociala representativiteten i de politiska församlingarna på nationell och lokal nivå ska en gång per mandatperiod följas upp av SCB.

Det är särskilt viktigt att den sociala representativiteten följs upp för att belysa frågan. Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

7.6.3 Kommunerna och landstingens arbete för en förbättrad social representativitet.

Vellinge Kommun understryker att det är de politiska partierna som förfogar över sin nomineringsprocess och därmed de enskilda partiernas uppgift att arbeta för jämställdhet i alla politiskt tillsatta organ och bolagsstyrelser.

Kapitel 8: De förtroendevaldas villkor

8.3.7 Kommuner och landsting ska verka för en trygg och säker miljö för de förtroendevalda

Utredningens förslag: Kommunallagen ska innehålla en bestämmelse om att kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Det är viktigt att samtliga förtroendevalda får stöd i det fall de utsätts för våld, hot eller trakasserier. Även om förslaget lämnar en stor frihet till lokal bedömning att leva upp till förslaget är det viktigt att målet tydliggörs i lagen. Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

8.5.1 Ersättning för inkomstbortfall ska omfatta hela inkomsten.

Utredningens förslag: Det är viktigt att kommunerna och landstingen följer bestämmelserna om att de förtroendevalda har rätt till skälig ersättning för den pension och de semesterförmåner som de förtroendevalda förlorar på grund av sina uppdrag. Fullmäktige i samtliga kommuner och landsting bör fatta beslut i enlighet med 4 kap. 13 § KL att tillämpa schablonersättningar för bl.a. egenföretagare. Ersättningen kan omfatta en viss del av den tid som en förtroendevald utför för att kommunicera med medborgare.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

8.5.2 Förtroendevaldas möjlighet att vara föräldralediga eller sjukskrivna.

Utredningens förslag: Fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska få vara ledig från sitt uppdrag under

en tidsbegränsad period, dock högst ett år, för att vara föräldraledig. Detsamma gäller sådan förtroendevald som på grund av sjukdom har nedsatt arbetsförmåga. Fullmäktige ska om ledighet beviljas besluta om hur lång tid ledigheten ska pågå och om arvode, pension och ekonomiska förmåner ska utgå under ledigheten. Fullmäktige får utse en ersättare i nämnder och styrelse för den ledige under ledighetsperioden.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

Kapitel 9: Den lokala politikens organisering

9.3.1 Fullmäktige som granskare av styrelsen och nämnderna.

Utredningens förslag: Fullmäktige bör ha tillräckliga befogenheter att granska och utkräva ansvar. Fullmäktige kan upparbeta en praxis för den interna granskningen av maktutövningen.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag, dock bör frågan utredas ytterligare.

9.3.2 Förtydliga ordföranden i styrelsens liksom övriga kommunal- och landstingsråds funktion.

Utredningens förslag: Fullmäktige bör besluta om en uppdragsbeskrivning för ordföranden i styrelsen och nämnderna samt övriga förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid.

En uppdragsbeskrivning för ordföranden i styrelsen och nämnderna bör hanteras inom ramen för det kommunala självstyret. Därav stödjer inte Vellinge kommun utredarnas bedömning i denna fråga.

9.3.4 Fullmäktige bör regelbundet arrangera allmänpolitiska debatter.

Utredningens förslag: Fullmäktige ska kunna hålla debatter utan samband med annan handläggning. Fullmäktigepresidiet kan fatta beslut om att kalla till debatt samt om vilket eller vilka ämnen som debatten ska omfatta.

Det finns idag inget hinder i kommunallagen mot allmänpolitiska debatter. Det är viktigt att det finns tydliga förutsättningar för allmänpolitiska debatter även mellan valen. En annan viktig aspekt är att fullmäktige genom förslaget kan stärka sin roll som kommunens centrala politiska organ. Vellinge kommun stödjer utredarnas förslag i denna fråga.

Kapitel 11: Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

11.5.1 Medlemmarna ska ha förutsättningar att delta

Utredningens förslag: Fullmäktige ska verka för att medlemmarna i kommunen eller i kommun inom landstinget har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut.

Vellinge kommun stödjer utredarnas förslag i denna fråga.

11.5.2 Den medborgerliga delaktigheten bör hanteras av fullmäktige

Utredningens förslag: Den medborgerliga delaktigheten bör hanteras inom ramen för de folkvaldas forum, nämligen under beredningen av ärenden till fullmäktige. Förslaget om att verka för att medlemmarna ska ha förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut ska ses som en demokratisk princip.

Vellinge Kommun stödjer bedömningen att det är fullmäktige eller ansvarig nämnd som ska besluta om vilka frågor som lämpar sig för medborgardialog samt vilka former denna skall ha.

11.5.3 Riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgardialoger ska genomföras

Utredningens förslag: Fullmäktige bör anta riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgardialoger ska genomföras. Riktlinjerna bör vara tydliga och innehålla syftet och målsättningen med samråden och medborgardialogerna, i vilka ärenden samråd och medborgardialog ska genomföras och hur resultaten ska dokumenteras och kommuniceras. Kommunerna och landstingen bör särskilt säkerställa att samråden och dialogerna är öppna och tillgängliga för alla samt att åtgärder vidtas för att säkra den politiska jämlikheten.

11.5.4 En genomtänkt sammanhållen demokratipolicy

Utredningens förslag: Förslaget om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra synpunkter inför beslut motiverar ett systematisk och genomtänkt demokratifrämjande arbete. Ett sätt är att använda olika forum inom beredningsprocessen, såsom medborgarråd. Ett demokratifrämjande arbete kan vidare underlättas genom att fullmäktige antar en demokratipolicy.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag. Vellinge kommun vill dock poängtera att det demokratifrämjande arbetet kommer att kräva omfattande och

ekonomiskt betungande insatser, inte minst avseende arbetet med att förmedla budskapet till medborgarna. Det är viktigt att informationen anpassas till unga, socioekonomiskt svaga grupper, utlandsfödda, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter etc.

Utredarna har redan i tidigare kapitel gett förslag om att fullmäktige bör anta riktlinjer eller principer. Genom att föreslå ytterligare styrdokument finns det risk att medborgarna inte kan tillgodogöra sig informationen och målet och intentionerna med förslagen går om intet.

Kapitel 12: Det förstärkta folkinitiativet

12.7.1 Underlätta insamlingen av namnunderskrifter

Utredningens förslag: Det ska inte vara nödvändigt för initiativtagare att uppvisa egenhändiga namnteckningar. Det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

12.7.2 En nationell webbplats för namninsamling upprättas

Utredningens förslag: En nationell webbplats ska inrättas som ska kunna användas för namninsamling av folkinitiativ. Den nationella webbplatsen ska tillhandahålla formulär för att registrera folkinitiativ och folkmotioner och för att underteckna initiativ eller motioner med e-legitimation. Ett uppdrag för att upprätta och ansvara för den nationella webbplatsen ska ges till Länsstyrelsen i Västra Götaland. Behandling av personuppgifter ska kunna ske för att tillhandahålla en tjänst för namninsamling.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag. Det är ett viktigt led i digitaliseringen och kommer att underlätta arbetet med namninsamlingar.

12.7.3 Fortsatt krav på att personnummer ska anges

Utredningens förslag: Folkinitiativet måste omfatta uppgifter om initiativtagarnas personnummer.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

12.7.4 Fastställa antalet underskrifter som krävs

Utredningens förslag: Vid fastställandet av antalet erforderliga namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska antalet röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmar anses vara det antal röstberättigade som fanns i kommunen eller landstinget på valdagen vid det senaste ordinarie valet.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

12.7.5 Publicering av pågående folkinitiativ på kommunens eller landstingets hemsida

Utredningens förslag: För att allmänheten ska få information om pågående initiativ och för att stimulera opinionsbildning och politisk debatt om den aktuella frågan kan kommuner och landsting publicera ett pågående folkinitiativ på sin webbplats.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag med tillägg om att förslaget bör omformuleras som ett absolut krav för att tillgodose målet om en större delaktighet.

12.7.6 Samråd vid formulering av fråga

Utredningens förslag: Om folkomröstningen väckts genom folkinitiativ bör samråd ske med initiativtagarna inför det att beslut fattas om frågan och de svarsalternativ som ska ställas till de röstberättigade.

Samrådet bör vara obligatoriskt. Det är viktigt för kommuner och landsting att kunna utnyttja möjligheten till att reda ut missförstånd samt öka kunskaperna i frågan för att på så sätt undvika ”onödiga” konflikter utan att konsensus eftersträvas. Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

12.7.7 Uttalande om resultatet i den kommunala folkomröstningen

Utredningens förslag: För att undvika konflikter och missnöje rörande fullmäktiges beslut efter en folkomröstning kan de politiska partierna i en kommun eller i ett landsting före en lokal folkomröstning deklarera under vilka förutsättningar de avser att följa resultaten av folkomröstningen. En riktlinje för detta bör vara ett valdeltagande på över 50 procent.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

12.7.8 Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över

Utredningens förslag: Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över i särskild ordning.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag då det framkommer i betänkandet på s. 485 att Valmyndigheten bedömning är att stödet till kommunerna överstiger i förhållande till lagreglerna samtidigt som en majoritet av de tillfrågande kommunerna anser att de har ett större behov av hjälp från myndigheten.

12.7.9 Försöksverksamhet med e-röstning

Utredningens förslag: Försöksverksamhet med e-röstning i kommunala folkomröstningar bör genomföras.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag.

Kapitel 13: Medborgarförslag och folkmotion

13.5.1 Folkmotion ersätter medborgarförslag

Utredningens förslag: Ett nytt verktyg ska införas i kommunallagen för att främja dialogen mellan väljare och förtroendevalda, en möjlighet att väcka ett ärende i fullmäktige genom en folkmotion. Ärende i fullmäktige får väckas om en folkmotion får stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller i landstinget. Det är antalet folkbokförda den siste december året före det år som folkmotionen lämnas in som är utgångspunkten vid beräkningen av en procent. Folkmotionen ska vara skriftlig, ange den aktuella frågan och undertecknas av motionärerna samt innehålla uppgifter om när undertecknandet gjorts, namnförtydliganden, personnummer och uppgift om deras adresser. Möjligheten att stödja en folkmotion ska ges i sex månader. En folkmotion bör beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att folkmotionen väcktes. Fullmäktige ska ges möjlighet att överlåta till styrelse eller annan nämnd att besluta i ärenden som väckts genom folkmotion, utom i de fall som avses i 3 kap. 9 § KL, dvs. ärenden som är av principiell beskaffenhet eller av större vikt för kommunen eller landstinget. Styrelse eller en nämnd som handlägger sådana ärenden ska minst en gång om året informera fullmäktige om de beslut som fattats i ärendena. Folkmotion ersätter medborgarförslag och bestämmelserna om medborgarförslag ska upphävas.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag. Förslaget om en spärr är viktig. Enprocentsspärren gör att frågor av väldigt vardagsnära karaktär, vilka bättre passar som synpunkter/klagomål, kommer att minska till förmån för frågor som berör fler invånare och/eller är av mer principiell betydelse.

Det är nödvändigt att säkerställa att namninsamlingar sker rättssäkert, d.v.s. enbart behöriga personer undertecknar samt att undertecknande enbart kan ske en gång. Möjlighet att delegera beslutanderätten avseende en folkmotion till kommunstyrelsen eller annan nämnd bör finnas.

Vidare vill Vellinge kommun framhålla att hanteringen av folkmotioner riskerar att bli kostsamma och att det kan i mindre kommuner finnas personella resursbrister för att genomföra de insatser utredningen pekar på för att främja dialogen mellan väljare och förtroendevalda. Det är av stor vikt att kritiskt granska hur ett sådant införande av folkmotion påverkar det demokratiska deltagandet. Vidare anser kommunen att det kommunerna själva skall få avgöra om de vill införa folkmotion.

Kapitel 14: Ungas delaktighet och inflytande

14.8.1 Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder vid kommunala val

Utredningens förslag: En försöksverksamhet med sänkt rösträtts-ålder till 16 år genomförs vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Försöksverksamheten ska genomföras i kommuner som efter ansökan till regeringen och beslut i fullmäktige väljer att ingå i försöksverksamheten. Försöksverksamheten ska följas upp och utvärderas av regeringen efter valet 2022 i särskild ordning. Försöksverksamhetens framgång ska bedömas efter valdeltagandets nivå, dess förmåga att engagera unga till att ta förtroende uppdrag i kommunen och andra relevanta demokratieffekter.

Vellinge Kommun avstyrker denna del av betänkandet. Det är viktigt att det fortsättningsvis finns ett samband mellan rösträtt och valbarhet. Först om en person är valbar föreligger möjlighet till ett fullvärdigt politiskt inflytande. Att ha rätten att rösta, men inte att väljas, skapar en tvåårig övergångsfas mellan begränsat inflytande och fullt politiskt inflytande. Det riskerar att uppfattas som exkluderande.

Vidare anser Vellinge kommun att rösträttsåldern för kommunal- och riksdagsval ska vara den samma. Att sänka åldern till endast ett av dessa val sänder olyckliga signaler, att rösta i ett kommunalval är lika viktigt och kräver samma engagemang av väljare som vid ett riksdagsval.

Kapitel 15: Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

15.7.2 Insatser för att öka valdeltagandet för personer med funktionsnedsättning

Utredningens förslag: Personer med funktionsnedsättning röstar i lägre utsträckning än övriga befolkningen. Mot denna bakgrund bör insatser för att öka valdeltagandet i gruppen genomföras.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag och anser att möjligheten till politisk delaktighet inte ska vara beroende av olika gruppers bakgrund och individuella förutsättningar.

15.7.3 Rätt till särskilt stöd och särskild service vid genomförandet av politiska förtroendeuppdrag

Utredningens förslag: Vid beräkningen av tid inom ramen för en behovsbedömning ska förtroendevalda med nedsatt funktionsförmåga som blivit beviljade insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken eller ledsagarservice enligt socialtjänstlagen (2001:453), om behoven inte tillgodoses på annat sätt, få tillgodoräkna sig tid som är direkt kopplad till att kunna fullgöra ett uppdrag som förtroendevald inom kommun, landsting eller riksdagen. Regeringen får meddela föreskrifter om bedömningen av hur antalet timmar ska beräknas.

Vellinge kommun tillstyrker utredarnas förslag och anser att möjligheten till politisk delaktighet inte ska vara beroende av olika gruppers bakgrund och individuella förutsättningar.

Carina Wutzler
Kommunstyrelsens ordförande